

Іванченков Вячеслав Сергійович,
кандидат економічних наук, докторант кафедри маркетингу,
підприємництва і торгівлі,
Одеський національний технологічний університет,
ORCID: 0000-0002-7074-3024

Іванченкова Лариса Володимирівна,
доктор економічних наук, проф., професор кафедри
цифрових технологій фінансових операцій,
Одеський національний технологічний університет,
ORCID: 0000-0002-8402-4637

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Ivanchenkov Viacheslav,
Odesa National University of Technology,
Odesa, Ukraine,
Email: viacheslavivanchenkov@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-7074-3024

Ivanchenkova Larysa,
Odesa National University of Technology,
Odesa, Ukraine,
E-mail: ivanchenkova@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-8402-4637

DEVELOPMENT OF A MECHANISM FOR THE INSTITUTIONALIZATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGIES IN UKRAINE

Анотація. Статтю присвячено аспектам інституціоналізації стратегій сталого розвитку. Метою статті виступає аналіз, систематизація та узагальнення наявного теоретико-методичного забезпечення щодо імплементації стратегій сталого розвитку та розробка ефективного механізму інституціоналізації ЦСР. Для досягнення поставленої мети в дослідженні використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, системного аналізу, порівняльно-аналітичний та структурно-функціональний методи. Об'єктом дослідження виступають процеси інституціоналізації стратегій сталого розвитку на національному та галузевому рівнях. Предмет дослідження - механізми, принципи та інституційні елементи реалізації ЦСР у системі державного управління. У дослідженні проаналізовано проблему інституціоналізації стратегій сталого розвитку в умовах зростаючих глобальних викликів ХХІ століття, зокрема виснаження природно-ресурсного потенціалу, соціальної нерівності, змін клімату та деградації екосистем. Визначено, що сучасна модель розвитку вичерпала свій потенціал, а це зумовлює необхідність переходу до нової парадигми, побудованої на принципах сталості, інклюзивності, системності та міжпоколінної відповідальності. У цьому контексті визначено ключову роль інституціонального забезпечення у процесі імплементації ЦСР. Узагальнено підходи до формування відповідних національних механізмів у розвинутих країнах (США, Фінляндія, Швеція, Польща), зосереджуючи увагу на їх координаційних структурах, інтеграції ЦСР у національну політику, системах моніторингу та фінансуванні. На основі аналізу міжнародного досвіду запропоновано механізм інституціоналізації ЦСР в Україні, що передбачає створення центрального координаційного органу, розробку національної стратегії сталого розвитку, формування системи моніторингу, забезпечення фінансової стійкості та активне залучення стейкхолдерів. Запропонований механізм ґрунтується на наступних принципах, що

формують методологічну основу інституціоналізації: цілісність, узгодженість, системність, інклюзивність, прозорість, підзвітність та фінансова сталість. Практична цінність запропонованого механізму полягає в його здатності слугувати інструментом трансформації національної моделі розвитку у відповідності до глобальних стандартів сталості, адже він дозволить адаптувати ЦСР до специфіки українського контексту, сформує підґрунтя для впровадження політики, заснованої на принципах сталості, забезпечить прозорість та результативність використання міжнародної допомоги та внутрішніх ресурсів та слугуватиме орієнтиром для подальшого реформування системи державного управління в контексті сталого розвитку.

Ключові слова: інституціоналізація, інституціоналізація Цілей сталого розвитку, механізм, сталий розвиток, Цілі сталого розвитку, стратегія сталого розвитку.

Abstract. The article is devoted to the aspects of institutionalizing sustainable development strategies. The aim of the study is to analyze, systematize, and summarize the existing theoretical and methodological framework for implementing sustainable development strategies, and to develop an effective mechanism for institutionalizing the Sustainable Development Goals. To achieve this aim, the research applies methods of analysis, synthesis, generalization, systems analysis, comparative-analytical and structural-functional approaches. The object of the study is the institutionalization processes of sustainable development strategies at national and sectoral levels. The subject of the study is the mechanisms, principles, and institutional elements for implementing the SDGs within the public administration system.

The study examines the issue of institutionalizing sustainable development strategies under growing global challenges of the 21st century, including the depletion of natural resources, social inequality, climate change, and ecosystem degradation. It is established that the current development model has exhausted its potential, necessitating a shift to a new paradigm based on the principles of sustainability, inclusiveness, systemic approach, and intergenerational responsibility. Within this context, the crucial role of institutional support in the SDGs implementation process is outlined.

The article generalizes approaches to building national mechanisms in developed countries (USA, Finland, Sweden, Poland), focusing on their coordination structures, integration of the SDGs into national policies, monitoring systems, and financing mechanisms. Based on international experience, a mechanism for institutionalizing the SDGs in Ukraine is proposed. This includes establishing a central coordination body, developing a national sustainable development strategy, building a monitoring system, ensuring financial sustainability, and actively engaging stakeholders. The proposed mechanism is based on principles that form the methodological foundation for institutionalization: integrity, coherence, systemic approach, inclusiveness, transparency, accountability, and financial stability.

The practical value of the proposed mechanism lies in its ability to serve as a tool for transforming the national development model in line with global sustainability standards, as it enables adaptation of the SDGs to the Ukrainian context, lays the groundwork for a sustainability-based policy, ensures transparency and effectiveness in the use of international aid and domestic resources, and serves as a guide for further reform of the public administration system in the context of sustainable development.

Keywords: institutionalization, mechanism, sustainable development, Sustainable Development Goals, SDG institutionalization, sustainable development strategy.

JEL codes: Q01; Q56; H11; O10

Постановка проблеми. За сучасних умов глобальних викликів, кліматичних змін, виснаження природних ресурсів, зростання соціальної нерівності, наслідків військових дій, забезпечення сталого розвитку набуває пріоритетного значення для міжнародної спільноти та національних урядів. Для України, яка перебуває в

війни та одночасно в євроінтеграційних перетвореннях, впровадження стратегій сталого розвитку в усіх сферах суспільного життя виступає надзвичайно важливим інструментом досягнення економічної стійкості, соціальної згуртованості та екологічної безпеки.

Попри те, що Україна приєдналася до глобальної рамки ЦСР ООН на період до 2030 року [1], інституціоналізація цих стратегій на галузевому рівні залишається фрагментарною, слабо скоординованою та переважно декларативною [2]. Наявні управлінські підходи не забезпечують достатньої узгодженості між галузевими міністерствами, регіональними органами влади, бізнесом, громадянським суспільством та науковими установами. Крім того, спостерігається низький рівень цифровізації процесів моніторингу, недостатнє фінансове забезпечення відповідних заходів та відсутність дієвих механізмів залучення заінтересованих сторін до формування та реалізації стратегій сталого розвитку. У зв'язку з цим актуальною постає розробка цілісного механізму інституціоналізації стратегій сталого розвитку на галузевому рівні, який би враховував принципи системності, децентралізації, мультиакторності та цифровізації та відповідав викликам війни та повоєнного відновлення держави. Такий механізм дозволить забезпечити ефективну координацію дій між усіма суб'єктами політики, адаптацію глобальних цілей до національних потреб, підвищення результативності державного управління та посилення спроможності України у досягненні цілей сталого розвитку відповідно до міжнародних зобов'язань.

Аналіз досліджень та публікацій. До питань інституціоналізації стратегій сталого розвитку прикута велика увага серед наукової спільноти. Вчені Сакс Дж., Лафортюн Г., Кролл К., Фуллер Г. та Вьольм Ф. [4] наголошують на необхідності інтеграції ЦСР у стратегії національного розвитку, забезпеченні міжвідомчої координації, створенні ефективної системи моніторингу, а також на активному залученні усіх зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень. Піпа А. Ф., Расмуссен К. та Пендрак К. запропонували підхід до інституціоналізації ЦСР через призму локалізації ЦСР, що передбачає посилення ролі муніципалітетів і місцевих громад у формуванні політик сталого розвитку [10]. Автори вказують на доцільність формування партнерств на місцевому рівні, здатних забезпечити інституційну взаємодію між органами влади, бізнесом і громадянським суспільством.

У вітчизняному науковому дискурсі Стародубцева Л. акцентує увагу на проблемах формального підходу до імплементації ЦСР в Україні, що проявляється у фрагментарності стратегічних документів, відсутності належної міжгалузевої координації та недостатній інституційній спроможності органів державної влади [6]. Щербакова О. розглядає інституціоналізацію ЦСР як елемент державної політики, що потребує адаптації глобальних цілей до національного контексту через децентралізацію управлінських повноважень, розвиток регіонального самоврядування та формування механізмів горизонтальної взаємодії між секторами [7]. Окремі дослідники вивчають секторальну специфіку і механізми інституціоналізації стратегій сталого розвитку через призму висвітлення в регуляторному режимі на багатосторонньому рівні [17-21].

Методика дослідження. The following methods of scientific research were used: системний аналіз для визначення взаємозв'язку економічних, соціальних та екологічних компонентів сталого розвитку; порівняльно-аналітичний метод для аналізу міжнародного досвіду реалізації ЦСР в розвинутих країнах; структурно-

функціональний підхід для ідентифікації основних інституційних елементів механізму інституціоналізації ЦСР; аналіз для вивчення документів, звітів та нормативно-правової бази; методи синтезу та узагальнення для формулювання висновків та розробки пропозицій щодо удосконалення державної політики інституціоналізації сталого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке висвітлення засад імплементації стратегій сталого розвитку в працях провідних закордонних та українських вчених, деякі аспекти не розглянуті в повній мірі. Зокрема, подальшого розвитку вимагають теоретико-методичні засади інституціоналізації стратегій сталого розвитку, адже відсутність єдиного механізму, який би забезпечував системну інтеграцію ЦСР у галузеву політику, обмежує ефективність реалізації національних цілей розвитку та знижує інвестиційну привабливість України в контексті глобальної екологічної трансформації.

Мета статті полягає в аналізі, систематизації та узагальненні наявного теоретико-методичного забезпечення щодо імплементації стратегій сталого розвитку та розробці ефективного механізму інституціоналізації ЦСР.

Виклад основного матеріалу. У XXI столітті людство зіткнулось з масштабними глобальними викликами, що охоплюють широкий спектр взаємопов'язаних проблем. Серед найбільш критичних викликів сучасності слід виокремити стрімке виснаження природно-ресурсного потенціалу, що проявляється у скороченні доступних водних, земельних і енергетичних ресурсів; зростаючу соціальну нерівність, яка загрожує соціальній стабільності як у національному, так і в глобальному вимірах; зміни клімату, що спричиняють екстремальні погодні явища, підвищення середньої температури та порушення біогеохімічних циклів; деградацію екосистем, зокрема втрату біорізноманіття, забруднення ґрунтів, вод і атмосфери; а також обмеженість традиційних моделей економічного зростання, заснованих на лінійній логіці споживання ресурсів та екстерналізації екологічних витрат [3-5].

Сукупність вищезазначених викликів засвідчує глибоку структурну кризу нинішньої моделі розвитку та формує об'єктивну необхідність її трансформації відповідно до принципів сталості, взаємозалежності, інклюзивності та ресурсної відповідальності. Сталий розвиток, як наукова й практична категорія, є інтегративною міждисциплінарною конструкцією, яка поєднує економічні, соціальні та екологічні компоненти функціонування суспільства в єдину цілісну систему. Мова йде не лише про прагнення до збереження довкілля чи ресурсів, а про глибоку трансформацію ґрунтовних засад життєдіяльності людства, що охоплює способи виробництва та споживання, соціальні практики, системи управління, моделі інституційної взаємодії, а також формування нового ціннісного світогляду. Такий підхід передбачає не просто адаптацію до наявних умов, а проактивну модернізацію суспільства на засадах балансу, відповідальності, інклюзивності та міжпоколінної справедливості [6, 7].

Інституціоналізація стратегій сталого розвитку важлива для досягнення ЦСР, адже відсутність чітких інституційних механізмів призводить до фрагментарності зусиль, неузгодженості політик та втрати системності. У науковому дискурсі посилено підкреслюється, що ефективне впровадження ЦСР неможливе без створення відповідних національних інституційних механізмів, які б забезпечували інтеграцію принципів сталості у всі сфери суспільного розвитку. Згідно з дослідженням ООН [8], запорукою успішної імплементації ЦСР на національному та

галузевому рівні виступає розбудова інституційної спроможності державного управління, зокрема через створення багаторівневих координаційних структур. Крім того, ефективне впровадження ЦСР вимагає не тільки політичної волі, а створення ефективних національних інституційних механізмів, які забезпечують координацію між різними секторами, рівнями влади та стейкхолдерами.

Загалом, створення ефективного механізму інституціоналізації ЦСР є необхідною умовою для забезпечення цілісності, узгодженості та результативності національних політик у сфері сталого розвитку. Визначення основних структурних елементів цього механізму та їх впровадження в практику державного управління сприяє подоланню фрагментації зусиль, посиленню міжвідомчої координації та залученню ресурсів для досягнення поставлених цілей. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз практичного досвіду країн, які змогли успішно інституціоналізувати стратегії сталого розвитку, інтегрувавши ЦСР у свої національні програми, створивши спеціалізовані координаційні органи та забезпечивши належну фінансову підтримку їх реалізації. Дослідження таких прикладів дозволить виявити ефективні підходи та інструменти, що можуть бути адаптовані до різних національних контекстів з метою посилення спроможності країн досягати ЦСР.

Таблиця 1

МЕХАНІЗМИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЦСР В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ

Країна	Координаційні органи	Інтеграція в національну політику	Механізми моніторингу	Фінансова підтримка	Особливості
США	Рада з внутрішньої політики Білого дому	Обмежена інтеграція: ЦСР не закріплені на федеральному рівні стратегічно	Індикатори ЦСР в рамках аналітики U.S. ЦСР Data Hub	Ініціативи фінансуються через гранти федеральних агентств	Роль штатів та міст визначальна в реалізації ЦСР; добровільні місцеві огляди
Фінляндія	Національна комісія зі сталого розвитку	ЦСР інтегровані у «Дорожню карту сталого розвитку до 2030 року»	Регулярні моніторингові звіти; парламентський огляд	Державне фінансування на основі національного бюджету	Погужна участь громадянського суспільства; високий рівень прозорості та міжсекторальної координації
Швеція	Міністерство довкілля і клімату; міжвідомча комісія	ЦСР інтегровані в «Цілі національного сталого розвитку» та Державний бюджет	Звіти уряду до парламенту; підтримка з боку Шведського статистичного органу	Цільові витрати через держпрограми та міжнародну допомогу	Один із лідерів глобального ЦСР-індексу; пріоритет – кліматична політика, рівність, гендерні аспекти
Польща	Міністерство фондів і регіональної політики; ЦСР Платформа	Інтеграція через «Стратегію сталого розвитку Польщі до 2030 року»	Національні індикатори ЦСР; добровільний огляд ООН	Фінансування з держбюджету та фондів ЄС	Акцент на економічному зростанні, енергоефективності, сталому регіональному розвитку; міжсекторальна співпраця

Джерело: узагальнено автором на підставі [9-24]

Країни з різними політичними системами, рівнями економічного розвитку та управлінськими традиціями демонструють різні підходи до впровадження цього процесу. Нижче представлено порівняльний огляд ключових аспектів інституціоналізації ЦСР в проаналізованих країнах. В таблиці 1 узагальнено головні елементи національних механізмів реалізації ЦСР, що дозволяє проаналізувати як спільні риси, так і унікальні практики кожної з держав.

Досвід інституціоналізації ЦСР в США, Фінляндії, Швеції та Польщі засвідчив, що успішна реалізація стратегій сталого розвитку потребує чіткої координації, політичної підтримки на найвищому рівні, міжвідомчої взаємодії, фінансового забезпечення та системного моніторингу. Відповідні країни впровадили спеціалізовані координаційні органи, інтегрували ЦСР у національні плани розвитку, забезпечили міжсекторальну співпрацю та прозорість у відстеженні прогресу. Зокрема, Фінляндія та Швеція демонструють ефективну практику залучення громадянського суспільства та наукової спільноти до процесу впровадження ЦСР, що підвищує легітимність і результативність політик.

Для України цей досвід є надзвичайно цінним, адже він свідчить про необхідність створення національного координаційного органу з питань сталого розвитку, розроблення цілісної стратегії, яка інтегрує ЦСР в усі напрями державної політики, а також формування стабільного механізму фінансування відповідних ініціатив. Водночас Україні доцільно перейняти практики забезпечення прозорості, участі зацікавлених сторін і незалежного моніторингу, що дозволить підвищити ефективність реалізації політики сталого розвитку й забезпечити її сталість у довгостроковій перспективі. На рис. 1. запропоновано механізм інституціоналізації ЦСР в Україні.

Тож, інституціоналізація ЦСР в Україні має на меті створення цілісної багаторівневої системи управління, яка забезпечить інтеграцію принципів сталого розвитку в усі напрями державної політики, економічної діяльності та соціального розвитку. Основним завданням виступає трансформація ЦСР сукупності декларативних цілей у структуровану систему державного управління, здатну забезпечити збалансований розвиток країни з урахуванням соціальних, економічних та екологічних факторів.

Запропонований механізм інституціоналізації ЦСР ґрунтується на низці принципів:

принцип цілісності передбачає інтеграцію ЦСР в усі галузі державної політики, управління та суспільного життя, тобто необхідність міжгалузевої та міжрівневої координації для забезпечення єдиного стратегічного вектора сталого розвитку;

принцип узгодженості політик реалізується шляхом забезпечення гармонізації рішень та дій різних органів державної влади з метою уникнення суперечностей та дублювання у процесі впровадження ЦСР;

принцип системності забезпечує стратегічну логіку у формуванні політик, чітку послідовність дій та узгодженість цілей, ресурсів і виконавців у середньо- та довгостроковій перспективі;

принцип інклюзивності передбачає активне залучення широкого кола зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень, реалізації, моніторингу та оцінки політики сталого розвитку;

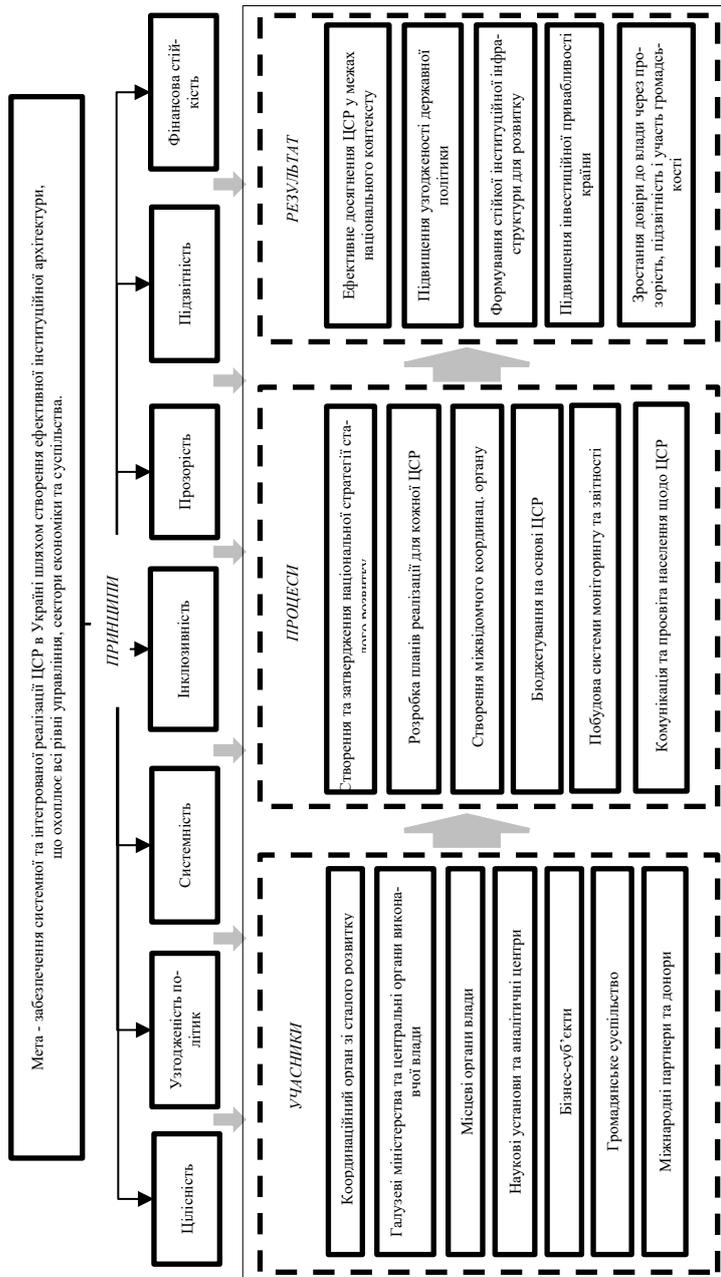

Рис. 1 Механізм інституціоналізації Цілей сталого розвитку в Україні

Джерело: авторська розробка

принципи прозорості та підзвітності реалізуються через відкритість урядових рішень, доступ до даних щодо реалізації ЦСР, функціонування механізмів публічного контролю та обов'язкову звітність відповідальних інституцій;

принцип фінансової стійкості забезпечується через впровадження стабільних механізмів фінансування ЦСР (державне бюджетування, міжнародна фінансова підтримка, механізми зеленого фінансування, інвестиції з приватного сектору).

Принципи інституціоналізації ЦСР виступають концептуальним підґрунтям для побудови ефективного та стійкого національного механізму імплементації стратегій сталого розвитку. Їх дотримання забезпечить цілісність та узгодженість державної політики, відкритість управлінських процесів, участь усіх зацікавлених сторін, фінансову життєздатність реформ, а також здатність системи до адаптації та розвитку. При цьому системність забезпечує логічну структурування заходів, узгодження між цілями і ресурсами та формування цілісного бачення сталого розвитку як багатовимірного та міждисциплінарного процесу. Сукупно обґрунтовані принципи створюють базис для ефективного реалізації ЦСР в умовах складних суспільно-політичних трансформацій в Україні.

При побудові механізму інституціоналізації ЦСР в Україні надзвичайно важлива чітка ієрархія та функціональна взаємодія основних учасників цього процесу. Ефективна реалізація ЦСР потребує участі широкого кола стейкхолдерів, кожен з яких відіграє специфічну роль у забезпеченні цілісності, результативності та легітимності політики сталого розвитку.

Центральним координаційним органом на національному рівні повинна стати спеціально уповноважена інституція наділена мандатом на міжвідомчу координацію. До функцій такого органу має належати стратегічне планування, розробка нормативно-правових засад реалізації ЦСР, забезпечення інтеграції ЦСР у державну політику, моніторинг, оцінка прогресу та звітування на міжнародному рівні. Галузеві міністерства та центральні органи виконавчої влади відіграють роль відповідальних виконавців, інтегруючи відповідні ЦСР до профільних політик, програм і планів дій. Мова йде про розподіл відповідальності за окремі цілі та показники між державними інституціями, що значно підвищує управлінську ефективність та прозорість.

Органи місцевого самоврядування мають забезпечити адаптацію національних стратегій сталого розвитку до місцевого контексту, з урахуванням регіональних особливостей, потреб громад і локальних ресурсів. Їх роль полягає у сприянні локалізації ЦСР, забезпеченні участі громадян у прийнятті рішень, створенні інституційної спроможності для сталого розвитку громад.

Наукові установи та аналітичні центри виконують функцію генерації знань, забезпечуючи наукове та методичне супроводження процесу інституціоналізації ЦСР. Вони розробляють індикативні моделі розвитку, проводять стратегічну оцінку впливу політик, здійснюють експертний супровід і незалежний моніторинг реалізації національних і регіональних стратегій сталого розвитку.

Бізнес-суб'єкти, завдяки здатності впроваджувати інноваційні технології, розвивати сталі бізнес-моделі, залучати фінансові ресурси та сприяти розбудові державно-приватного партнерства постають рушієм сталого розвитку. Через інструменти корпоративної соціальної відповідальності, екологічну модернізацію виробництва та участь у реалізації «зелених» інвестиційних проєктів бізнес суттєво впливає на досягнення ЦСР.

Члени громадянського суспільства (неурядові організації, ініціативні групи, професійні асоціації та спілки) виступають гарантом відкритості, прозорості та підзвітності процесів реалізації ЦСР. Вони реалізують функції моніторингу, громадського контролю, мобілізації суспільної підтримки та адвокації інтересів вразливих верств населення в контексті сталого розвитку.

Міжнародні партнери, зокрема ООН, Європейським Союзом, Світовим банком, ПРООН та іншими організаціями, забезпечують технічну, фінансову та експертну підтримку, сприяють формуванню інституційної спроможності та впровадженню передових сталих практик. Участь міжнародних партнерів прийнятлива та ефективна у всіх процесах інституціоналізації.

В свою чергу, процеси запропонованого механізму, що забезпечують ефективну інституціоналізацію ЦСР в Україні, мають комплексний, послідовний і взаємозалежний характер. Їх реалізація виступає запорукою того, що національна політика сталого розвитку буде формально задекларована та практично реалізована. Основою процесного компонента механізму є саме формування національної стратегії сталого розвитку, яка адаптує глобальні ЦСР до національного контексту, визначаючи відповідальні органи, часові рамки та індикатори досягнення. Розробка секторальних та регіональних планів дій із чіткими цілями та джерелами фінансування забезпечує практичну реалізацію положень стратегії.

Інституціоналізація координації передбачає створення дієвої механізму міжвідомчої взаємодії, регулярних засідань, використання електронних платформ для обміну даними та прийняття рішень на основі об'єктивної інформації. У цьому контексті, мова йде про фінансування, що поєднує внутрішні та зовнішні джерела та «зелені» інструменти, орієнтовані на сталий розвиток.

Моніторинг та оцінка прогресу інституціоналізації ЦСР на основі цифрових рішень та системи індикаторів, гармонізованих із міжнародними підходами, забезпечить прозорість, обґрунтованість управлінських рішень і коригування політик. Комунікаційний процес забезпечить суспільну підтримку процесу інституціоналізації ЦСР, зокрема проведення освітніх кампаній, залучення державних службовців, бізнесу, громадянського суспільства до сталого розвитку створить соціальний капітал, необхідний для реалізації трансформаційного сталого порядку.

Таким чином, обґрунтовані процеси сформуєть функціональну архітектуру механізму інституціоналізації ЦСР, забезпечуючи його цілісність, адаптивність і результативність. При цьому формування багаторівневої системи управління із чітким розподілом функцій між державними органами, науковими інституціями, бізнесом, громадянським суспільством та міжнародними партнерами сприятиме посиленню спроможності країни впроваджувати комплексну, узгоджену і сталу політику розвитку. Функції кожного структурного елементу мають бути чітко визначені, системно узгоджені та спрямовані на забезпечення цілісності й ефективності реалізації політики сталого розвитку (табл. 2).

Вважаємо, що очікувані результати впровадження механізму інституціоналізації ЦСР в Україні охоплять структурні, управлінські, фінансові та соціальні аспекти трансформації системи національного управління в напрямі сталого розвитку:

по-перше, передбачається досягнення інституційної узгодженості, що ґрунтується на впровадженні стабільного, формалізованого механізму міжвідомчої координації, який забезпечить ефективну взаємодію між центральними органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, бізнес-середовищем, науковими установами та інститутами громадянського суспільства;

по-друге, очікується політична інтеграція ЦСР, що ґрунтується на системному впровадженні принципів сталого розвитку на всіх рівнях національних, регіональних стратегій, галузевих політик, програм, нормативно-правових актів;

по-третє, очікується фінансова мобілізація, яка базується на впровадженні бюджетного маркування, випуску зелених облігацій, розвитку державно-приватного партнерства, залученні міжнародних донорських ресурсів;

по-четверте, досягнення підзвітності та прозорості шляхом створення системи моніторингу та оцінки;

п-п'яте, очікується залучення громадянського суспільства у процеси планування, впровадження та нагляду за виконанням політик сталого розвитку;

по-шосте, очікується освітнє та просвітницьке забезпечення, спрямоване на підвищення рівня обізнаності щодо ЦСР серед громадян, посадових осіб та бізнесу.

Таблиця 2

ФУНКЦІЇ УЧАСНИКІВ МЕХАНІЗМУ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЦСР В УКРАЇНІ

Назва	Зміст функції	Інструменти
Планування	Формування національної стратегії сталого розвитку, адаптація глобальних ЦСР до національного контексту	Стратегія сталого розвитку, стратегічні цілі, індикатори, часові обмеження
Координації	Забезпечення міжвідомчої та міжгалузєвої узгодженості дій усіх учасників інституціоналізації ЦСР	Координаційний орган, міжвідомчі платформи, регламенти взаємодії
Інтеграції	Інтеграція ЦСР у політики всіх рівнів та галузей державного управління, у секторні та регіональні стратегії	Галузеві плани дій, регіональні програми, адаптація ЦСР до галузевої специфіки
Фінансування	Забезпечення ресурсної підтримки реалізації ЦСР на основі поєднання бюджетного та приватного фінансування	Субсидії, зелені облігації, державно-приватне партнерство, міжнародні фонди
Контрольна	Відстеження прогресу імплементації ЦСР, корекція політик	Індикатори ЦСР, цифрові платформи моніторингу, звітність, аудит
Комунікаційна	Підвищення обізнаності населення та держслужбовців, підтримка участі громадян у досягненні ЦСР.	Освітні програми, інформаційні кампанії, навчання кадрів
Інноваційно-аналітична	Надання науково-експертної підтримки для розробки, реалізації та моніторингу політики сталого розвитку.	Аналітичні звіти, участь академічних інституцій, пілотні ініціативи, R&D-підтримка

Джерело: авторська розробка

Таким чином, запропонований механізм інституціоналізації ЦСР охоплює стратегічне планування, міжвідомчу координацію, реалізацію, моніторинг та комунікацію при імплементації ЦСР, та у порівнянні з існуючими ґрунтується на принципах цілісності, узгодженості, системності, інклюзивності, прозорості, підзвітності, стійкості, що дозволяє адаптувати ЦСР та імplementувати їх на рівні

держави, галузей та регіонів. Практична цінність запропонованого механізму полягає в його здатності слугувати інструментом трансформації національної моделі розвитку у відповідності до глобальних стандартів сталості, адже він дозволить адаптувати ЦСР до специфіки українського контексту, сформує підґрунтя для впровадження політики, заснованої на принципах сталості, забезпечить прозорість та результативність використання міжнародної допомоги та внутрішніх ресурсів та слугуватиме орієнтиром для подальшого реформування системи державного управління в контексті сталого розвитку.

Дискусійні положення. Ефективна інституціоналізація ЦСР виступає передумовою забезпечення системного переходу до моделі збалансованого розвитку. Аналіз міжнародного досвіду країн із різними економічними, соціальними та політичними передумовами дозволив виокремити універсальні підходи, які забезпечують результативність впровадження ЦСР, зокрема: наявність політичної волі, чітка координація на всіх рівнях влади, прозорі механізми моніторингу, стабільне фінансування та активна участь громадськості. Незважаючи на відмінності в управлінських системах США, Фінляндії, Швеції та Польщі, простежуються спільні інституційні характеристики: створення спеціалізованих органів управління, інтеграція ЦСР у стратегічні документи, індикативне оцінювання прогресу та міжсекторальна взаємодія. Зокрема, приклади Фінляндії та Швеції підтвердили, що високий рівень залучення зацікавлених сторін сприяє зростанню довіри, ефективності політик і довготривалій сталій трансформації.

Для України основним викликом залишається відсутність цілісної інституційної архітектури, здатної координувати та контролювати імплементацію ЦСР на національному, регіональному та галузевому рівнях. Фрагментарність ініціатив, слабка міжвідомча координація, низький рівень залучення громадськості та нестабільне фінансування значно ускладнюють цей процес. Водночас запропонований механізм інституціоналізації ЦСР в Україні, який ґрунтується на принципах цілісності, узгодженості, прозорості та інклюзивності, створює основу для створення дієвої та стійкої системи управління сталим розвитком.

Висновки. Інституціоналізація ЦСР виступає запорукою забезпечення сталого розвитку, оскільки формує системну основу для інтеграції принципів сталості у державну політику, управління, економіку та соціальну сферу. Досвід розвинутих країн демонструє, що успішна реалізація стратегій сталого розвитку потребує комплексного підходу, який передбачає створення координаційних структур, фінансове забезпечення, розробку механізмів моніторингу та широке залучення стейкхолдерів. Україні необхідно створити спеціалізований координаційний орган, що матиме мандат на міжвідомчу координацію та стратегічне планування та забезпечити чітку ієрархію, системність і прозорість у реалізації ЦСР. Запропонований механізм інституціоналізації ЦСР в Україні ґрунтується на принципах, що мають забезпечити ефективність, узгодженість та стійкість реалізації політики сталого розвитку в умовах глибоких суспільних трансформацій. В свою чергу, використання найкращих міжнародних практик, адаптованих до українського контексту, дозволить посилити спроможність держави до досягнення ЦСР та побудови більш інклюзивного, екологічно збалансованого і соціально справедливого суспільства.

Перспективний напрям подальших наукових досліджень, становить оцінка ефективності імплементації ЦСР в галузевих практиках, це дозволить глибше

проаналізувати результативність впровадження принципів сталого розвитку в різних секторах економіки. Дослідження в зазначеному напрямі сприятимуть формуванню обґрунтованих управлінських рішень, підвищенню прозорості імплементації ЦСР, забезпеченню ефективної трансформації виробничих процесів з урахуванням соціальних, екологічних та економічних вимог.

Література

1. Президент України. (2019). Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України № 722/2019, від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/722/2019>
2. Кабінет Міністрів України. (2017). Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
3. UNEP. (2021). Making Peace with Nature: A scientific blueprint to tackle the climate, biodiversity and pollution emergencies. United Nations Environment Programme. Nairobi. 168 p. URL: <https://wedocs.unep.org/xmlui/bitstream/handle/20.500.11822/34948/MPN.pdf>;
4. Sachs, J. D., Lafortune, G., Kroll, C., Fuller, G., & Woelm, F. (2022). Sustainable Development Report 2022: From Crisis to Sustainable Development. the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond. Cambridge: Cambridge University Press. 508 p. DOI: doi.org/10.1017/9781009210058;
5. IPCC. (2023). AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023. Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva: 184 p. DOI: <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647>
6. Starodubtseva, L. (2024). Transformation of the role of the state in the regulation of economic processes through the prism of modern trends in the development of the world economy. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Volume 9. No. 2, pp. 301 – 306. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-51>
7. Щербакова, О. (2025). Українська економіка і економічна політика. *Економіка України*. Вип. 68. № 01(758). С. 20-37. DOI: <https://doi.org/10.15407/econo-myukr.2025.01.020>
8. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2021). World Public Sector Report 2021: National institutional arrangements for implementing the Sustainable Development Goals: where are we after five years? 6 p. URL: https://publicadministration.desa.un.org/sites/default/files/WPSR2021_Introduction_20Aug-Final.pdf
9. Department of State, Foreign Operations, and Related Programs Appropriations Act. (2022). Report to Congress on How the United States is Contributing to the Achievement of the Seventeen Sustainable Development Goals by 2030. (Div. K, P.L. 117- 103) and House Report 117-84. 7 p. URL: <https://2021-2025.state.gov/wp-content/uploads/2022/11/US-Contributions-to-17-Sustainable-Development-Goals-by-2030-2022-Report.pdf>;
10. Pipa, A. F., Rasmussen, K., & Pendrak, K. (2022). The state of the Sustainable Development Goals in the United States. Brookings. 37 p. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2022/03/2022_Brookings_State-of-SDGs-in-the-US.pdf
11. Pelosi N. (2021). The Build Back Better Act H.R. 5376, dated November 18, URL: <https://www.goiam.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Build-Back-Better-Act-FINAL-11-18-21.pdf>
12. Rankings. The overall performance of all 193 UN Member States. URL: <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>
13. UN. (2020). Finland Voluntary National Review 2020. URL: <https://hlpf.un.org/countries/finland/voluntary-national-review-2020>;
14. Government Offices of Sweden. (2021). Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Sweden Voluntary National Review 2021. 148 p. URL: https://hlpf.un.org/sites/default/files/vnrs/2021/279582021_VNR_Report_Sweden.pdf;

15. UN DESA. (2021). World Public Sector Report 2021. 186 p. URL: <https://desapublications.un.org/file/582/download>
16. Federal Government of Germany. (2021). German Sustainable Development Strategy – Update 2021. 388 p. URL: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/974430/1940716/1c63c8739d10011eb116fd1aecb61ca/german-sustainable-development-strategy-en-data.pdf>;
17. Яценко, О., Дугінець, Г., & Панченко, В. (2024). Євроінтеграційні імперативи повоєнного відновлення України на засадах сталості: у пошуках джерел фінансування. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences, 334(5), 616-623. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-93>
18. Руденко-Сударєва Л.В., Яценко О.М., Панченко Є.Г., Швиданенко О.А. Інвестиційні пріоритети Китаю у фінансуванні програм екологічного сталого розвитку. Збірник наукових праць “Вчені записки”. 2023. №31 (2). С. 89-105. DOI 10.33111/vz_kneu.31.22.02.31.215.221
19. Nasirkhodjaeva Dilafuz Sabitxanovna, Yatsenko Olha, Sohijon Rakhimjonovich Topildiev, Ivanna Bibla (2022). Food security: position, problems and ways of solution. The Journal of International Economic Policy. 2(37). DOI 10.33111/iep.eng.2022.37.01
20. Яценко О. М. Циркулярна економіка як незворотній глобальний мегатренд та драйвер сталого розвитку України. Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». 2022. № № 11-12. С. 131-143. DOI:10.32680/2409-9260-2022-11-12-300-301-131-143; <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/131-143.pdf>
21. Osaulenko O., Yatsenko O., Reznikova N., Rusak D., Nitsenko V. (2020). The productive capacity of countries through the prism of sustainable development goals: challenges to international economic security and to competitiveness. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2020. Vol 2, No 33. P. 492-499. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207214>
22. Council for Sustainable Development. (2024). Local Sustainability Reporting Framework. 72 p. URL: https://www.nachhaltigkeitsrat.de/wp-content/uploads/2025/01/BNK_Local_Sustainability_Reporting_Framework_Manual_v2-0.pdf
23. Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation. (2021). Voluntary National Review 2021 Norway. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. 124 p. URL: https://sustainable.development.un.org/content/documents/28233Voluntary_National_Review_2021_Norway.pdf
24. Polish Council of Ministers. (2023). Implementation of the Sustainable Development Goals in Poland The 2023 National Report. Adopted by the Polish Council of Ministers on 2nd June 2023. 2023. 188 p. URL: <https://hlpf.un.org/sites/default/files/vnrs/2023/VNR%202023%20Poland%20Report.pdf>

References

1. President of Ukraine. (2019). Decree No. 722/2019 “On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030” dated September 30, 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/722/2019>
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). Sustainable Development Goals and Ukraine. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
3. United Nations Environment Programme (2021). Making Peace with Nature: A scientific blueprint to tackle the climate, biodiversity and pollution emergencies. Nairobi. UNEP. 2021. 168 p. Retrieved from: <https://wedocs.unep.org/xmlui/bitstream/handle/20.500.11822/34948/MPN.pdf>
4. Sachs, J. D., Lafortune, G., Kroll, C., Fuller, G. & Woelm F. (2022) Sustainable Development Report 2022: From Crisis to Sustainable Development. the SDGs as Roadmap to

2030 and Beyond. Cambridge: Cambridge University Press. 2022. 508 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009210058>

5. IPCC. (2023). AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023. Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva: IPCC. 2023. 184 p. DOI: <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647>

6. Starodubtseva, L. (2024). Transformation of the role of the state in the regulation of economic processes through the prism of modern trends in the development of the world economy. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 9 (2), 301 – 306. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-51>

7. Shcherbakova, O. (2025). Ukrainska ekonomika i ekonomichna polityka [Ukrainian economy and economic policy]. *Ekonomika Ukrainy*, (68), No. 01(758), pp. 20–37. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.01.020>

8. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2021). World Public Sector Report 2021: National institutional arrangements for implementing the Sustainable Development Goals: where are we after five years?. 6 p. Retrieved from: https://publicadministration.desa.un.org/sites/default/files/WPSR2021_Introduction_20-Aug-Final.pdf

9. Department of State, Foreign Operations, and Related Programs. (2022). Report to Congress on How the United States is Contributing to the Achievement of the Seventeen Sustainable Development Goals by 2030. Appropriations Act, 2022 (Div. K, P.L. 117- 103). 7 p. Retrieved from: <https://2021-2025.state.gov/wp-content/uploads/2022/11/US-Contributions-to-17-Sustainable-Development-Goals-by-2030-2022-Report.pdf>;

10. Pipa, A. F., Rasmussen, K. & Pendrak, K. (2022). The state of the Sustainable Development Goals in the United States. Brookings. 37 p. Retrieved from: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2022/03/2022_Brookings_State-of-SDGs-in-the-US.pdf

11. Pelosi N. (2021). The Build Back Better Act H.R. 5376, dated November 18, 2021. Retrieved from: <https://www.goiam.org/wp-content/uploads/2021/11/The-Build-Back-Better-Act-FINAL-11-18-21.pdf>

12. The Sustainable Development Report. (2024). Rankings. The overall performance of all 193 UN Member States. Retrieved from: <https://dashboards.sdindex.org/rankings>

13. UN. (2020). Finland Voluntary National Review 2020. Retrieved from: <https://hlpf.un.org/countries/finland/voluntary-national-review-2020>;

14. Government Offices of Sweden. (2021). Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Sweden Voluntary National Review 2021. 148 p. Retrieved from: https://hlpf.un.org/sites/default/files/vnrs/2021/279582021_VNR_Report_Sweden.pdf;

15. UN DESA. (2021). World Public Sector Report 2021. 186 p. Retrieved from: <https://desapublications.un.org/file/582/download>

16. Federal Government of Germany. (2021). German Sustainable Development Strategy – Update 2021. 388 p. Retrieved from: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/974430/1940716/1c63c8739d10011eb116fd1aacb61ca/german-sustainable-development-strategy-en-data.pdf>;

17. Yatsenko, O., Duginets, G., & Panchenko, V. (2024). European integration imperatives of post-war recovery of Ukraine based on sustainability: in search of funding sources. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 334(5), 616-623. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-93>

18. Rudenko-Sudareva L.V., Yatsenko O.M., Panchenko E.G., Shvidanenko O.A. Investment priorities of China in financing programs of ecological sustainable development. Collection of scientific papers “Scientific Notes”. 2023. №31 (2). P. 89-105. DOI 10.33111/vz_kneu.31.22.02.31.215.221

19. Nasirkhodjaeva Dilafruz Sabitxanovna, Yatsenko Olha, Sohijon Rakhimjonovich Topildiev, Ivanna Bibla (2022). Food security: position, problems and ways of solution. The Journal of International Economic Policy. 2(37). DOI 10.33111/iep.eng.2022.37.01
20. Yatsenko O. M. Circular economy as an irreversible global megatrend and driver of sustainable development of Ukraine. Bulletin of Odesa National University. Series "Economics". 2022. № № 11-12. С. 131-143. DOI:10.32680/2409-9260-2022-11-12-300-301-131-143
21. Osaulenko O., Yatsenko O., Reznikova N., Rusak D., Nitsenko V. (2020). The productive capacity of countries through the prism of sustainable development goals: challenges to international economic security and to competitiveness. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2020. Vol 2, No 33. P. 492-499. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207214>
22. Council for Sustainable Development. (2024). Local SUSTAINABILITY Reporting Framework.. 72 p. Retrieved from: https://www.nachhaltigkeitsrat.de/wp-content/uploads/2025/01/BNK_Local_Sustainability_Reporting_Framework_Manual_v2-0.pdf
23. Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation. (2021). Voluntary National Review 2021 Norway. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. 124 p. Retrieved from: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/28233Voluntary_National_Review_2021_Norway.pdf
24. Polish Council of Ministers. (2023). Implementation of the Sustainable Development Goals in Poland The 2023 National Report. 188 p. Retrieved from: <https://hlpf.un.org/sites/default/files/vnrs/2023/VNR%202023%20Poland%20Report.pdf>

Наданий матеріал раніше не публікувався та в інші видання не надсилався.

DOI 10.33111/vz_kneu.39.25.02.28.194.200

УДК: 338.43.02

Лагодієнко Володимир Вікторович,
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеський національний технологічний університет,
ORCID: 0000-0001-9768-5488

Глушков Олег Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент, директор Відокремленого структурного підрозділу
"Фаховий коледж нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу
Одеського національного технологічного університету",
ORCID: 0000-0001-6423-2239

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Lagodiienko Volodymyr,
Odesa National University of Technology,
Odesa, Ukraine
Email: volodymyr@wiktoryia.com
ORCID: 0000-0001-9768-5488